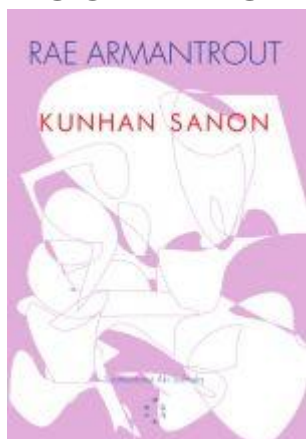

Rae Armantrout: Kunhan sanon

Hiukkasten kiraalisuutta – RIIKKA SIMPURA

(26.3.2018)

Rae Armantrout (s. 1947) vieraili Suomessa vuoden 2015 Runokuu-tapahtumassa, jolloin jo joitakin Aki Salmelan suomentamia nyt myös *Kunhan sanon* -valikoimassa mukana olevia runoja lausuttiin lavalla. Takakannen toteamus "nämä ovat runoja, jotka kysyvät ja ehdottavat ilman varmuuksia ja totuuksia" sopii varsin hyvin kuvaamaan Armantroutin runoutta. Se on kielikeskeistä, älyllistä ja erilaisista diskursseista lainaavaa, muttei missään tapauksessa mitenkään elämälle vierasta.

Mukana *Kunhan sanon* -valikoimassa on runoja Armantroutin kokoelmista läpi hänen kirjailijanuransa esikoisteoksesta *Extremities*(1978) alkaen. Lisäksi Salmela on suomentanut muutamia runoja valikoiman ilmestymisen aikaan vielä tekeillä olevasta teoksesta. Valikoima on painottunut tämän vuosituhannen puolelle: kirjailijan tuotteliaisuus onkin kasvanut iän myötä. 160-sivuista valikoimaa ei ole osastoitu, ja tiedot kokoelmista on sijoitettu vasta lopun hakemistoon. Lukiessa saa siis todella olla runon kanssa: ei vuosilukuja, ei viitteitä; vain otsikko ja runo. Salmela on kuitenkin laatinut valikoiman alkuun hyvän ja selkeän esipuheen.

Runoista voi lukea yllättävän yhtenäisenä pysyttelevän, usein vakavahkon puhujan. Kokoelmat vaihtuvat, mutta sitä tuskin osastoimattomassa valikoimassa huomaa: jos kontrasteja on, niin ei ainakaan kovin teräviä. Tyylin muutokset vuosikymmenten välillä ovat aika hienovaraisia. Keskeinen piirre runoissa on, että ne vastustavat ajatusta helposta ja suoraviivaisesta merkityksenannosta. Tuota vastustusta, samoin kuin riemastuttavaa elämän ja runouden yhteenkietoutuneisuutta, on vaikkapa runossa "Lahja":

Sinä luulet
sienen kuvaa
kullin kuvaksi
runossani
(ymmärrettävästi)

ja kolme päivää myöhemmin
outo myrkkysieni
(valkoinen jalka, musta lakki,
kymmenen sentin korkuinen)
ilmestyy
kivien väliin
polullamme.

Armantrout yhdistetään 1970-luvulla Yhdysvalloissa alkunsa saaneeseen L=A=N=G=U=A=G=E-liikkeeseen. Armantroutin lisäksi sen täällä tunnettuja nimiä – osin Salmelankin aiemman käännöstyön ansioista – ovat esimerkiksi Charles Bernstein, Lyn Hejinian ja Ron Silliman. Salmela tosin huomauttaa, ettei Armantrout täysin varauksettomasti samaista runouttaan koulukuntaan.

Armantroutin säkeet ovat usein lyhyitä, vaikka myös proosamaista asettelua on mukana. Juha-Pekka Kilpiö kiinnittää *Kunhan sanon* –teoksen kritiikissään huomiota jännitteeseen suhteeseen säe- ja virkerakenteen välillä: usein virke jakaantuu runoissa useaan säkeeseen muodostaen kokonaisen säkeistön. Kilpiö näkee Armantroutin säemuodossa potentiaalia myös suomalaisen runouden herätteenä.

Esipuheessa suomentaja kertoo, että runot on valikoitu osin käännettävyyden perusteella: erityisesti Armantroutille tyypillinen monimerkityksisyys kääntyisi hankalasti. Armantroutille niin ikään tärkeä äänteellisyys jää sekin suomennoksissa taka-alalle. Toisaalta esimerkiksi runo "Kiraalisuus" ("Chirality") on oiva esimerkki siitä, miten käänös voi synnyttää tekstiin uusia tasoja: ainakin minä aloin heti lukea tätä runoa metapoeettisesta kulmasta, vaikka kiraalisuus liittyy tietenkin runossa kuvattuun hiukkaseen.

Kosmologia ja luonnontieteet näkyvät etenkin uudemmissa runoissa. Nuoren Voiman haastattelussa (2015) Armantrout kertoo olevansa huolissaan maapallon tilasta – vuotta aikaisemmin Runokuussa vierailut Ron Silliman oli arvellut ekokriittisyyden olevan keskeistä runoudenkin tulevaisuudessa. Mittakaavaa vaihtamalla näkökulma muuttuu, ja useissa uudemmissa runoissa tunnustellaan atomi- ja molekyyllitasolla:

Puun lehteen
uppoutuneena,
lumoutuneena,

hiiliatomi
saa elämän –
mutta kenen elämä se on?

Mahdollista vaikeuden vaikutelmaa, johon viitataan monissa Armantroutia käsittelevissä kirjoituksissa, synnyttää kenties kvanttifysiikan lisäksi

Armantroutin runouden tapa paeta vastausta kysymykseen *mistä tässä on kyse*. Mutta eihän tuohon kysymykseen muutenkaan usein voi vastata yksiselitteisesti. Armantroutin kaltaisille runoilijoille kieli on jotain muuta kuin yksinkertainen kommunikaation instrumentti.

Rae Armantrout: *Kunhan sanon*. Suom. Aki Salmela. Poesia 2017. 160 s.

[Juha-Pekka Kilpiön kritiikki Kiiltomadossa](#)

[Rae Armantroutin haastattelu Nuoressa Voimassa](#)

Riikka Simpura on kirjallisuuden opiskelija Jyväskylän yliopistossa